

Brandbrief namens Utrechtse gemeenten aan Kamercommissie BZK

t.b.v. Commissiedebat Financiën Decentrale Overheden woensdag 26 maart

Beste Kamerleden,

Vanaf 2026 krijgen onze gemeenten onvoldoende geld van het rijk om onze taken uit te voeren. Het kabinet kort het gemeentefonds dan met maar liefst € 2,4 miljard. Dat gaat in onze regio een enorme impact hebben: minder woningbouw, ontoegankelijke zorg, afbrokkelende veiligheid door o.a. minder middelen voor de veiligheidsregio, verschraving van voorzieningen in onze dorpen en wijken en minder steun voor wie dit juist het hardst nodig heeft.

Door de tekorten kunnen gemeenten nu geen plannen maken omdat er simpelweg geen middelen voor zijn. Veel gemeentebegrotingen missen daarom volledig beleid voor de periode na 2026, en belangrijke investeringen en plannen blijven ongerealiseerd. Dit stelt de aanpak van maatschappelijke opgaven noodgedwongen uit. Dit gaat grote gevolgen hebben voor onze inwoners en de leefbaarheid en veiligheid van onze gemeenten.

Oorzaken voor het tekort

Het tekort voor de gemeenten in onze regio heeft verschillende oorzaken: de krimp van het gemeentefonds, verkeerde ramingen en onvoldoende bekostiging van de jeugdzorg.

Krimp gemeentefonds

Wij zijn voor onze inkomsten sterk afhankelijk van de middelen die wij ontvangen van het rijk via het gemeentefonds. Het vorige kabinet heeft een nieuwe financieringsystematiek voor het gemeentefonds aangekondigd en vooruitlopend daarop een korting op het gemeentefonds doorgevoerd vanaf 2026. Die nieuwe systematiek is er nooit echt gekomen, maar de korting is wel blijven staan. Dat betekent dat wij vanaf 2026 minder geld krijgen, terwijl wij wel al onze taken moeten blijven uitvoeren. Een bezuiniging dus.

Te weinig compensatie voor inflatie

Naast de krimp van het gemeentefonds is er nog een flinke financiële tegenvaller. Wij krijgen namelijk te weinig geld van het rijk om de kostenstijging door inflatie op te vangen. Het rijk compenseert gemeenten voor de inflatie. Die compensatie vindt plaats op basis van inschattingen van het Centraal Planbureau (CPB) van wat de inflatie waarschijnlijk zal zijn. Het CPB heeft echter de inflatie in de afgelopen 7 jaar steeds te laag ingeschat. Hierdoor kregen wij als gemeenten dus 7 jaar op rij onze kostenstijgingen door inflatie niet volledig gecompenseerd. Voor de gemeenten in onze regio gaat dat om miljoenen die we te weinig hebben ontvangen.

Jeugdzorg

Gemeenten zijn wettelijk verplicht om zorgtaken uit te voeren, ook als ze daar onvoldoende geld voor krijgen van het rijk. Uiteraard proberen gemeenten zo efficiënt mogelijk te werk gaan om kosten te besparen. De Hervormingsagenda Jeugd (2023) is daar een voorbeeld van, een ambitieus plan om de jeugdzorg te verbeteren en financieel gezond te maken. Helaas gaat dat laatste niet lukken, constateert de onafhankelijke adviescommissie-Van Ark in januari 2025 in haar advies.

De commissie Van Ark adviseert daarom om de besparingen voorlopig terug te draaien en gemeenten voldoende geld te geven om de jeugdzorgtaken gewoon uit te kunnen voeren. In november heeft het kabinet al gezegd dat ze dit advies heel serieus zou nemen. Wij wachten echter nog op de benodigde middelen van het rijk.

Reserves zijn geen redding

De jaarlijkse 'overschotten' en reserves van gemeenten mogen misschien een oplossing voor het probleem lijken, maar dat is geenszins het geval. Een deel van onze gemeenten heeft (nu nog) een positief resultaat op hun jaarrekening. Dat geld is al bestemd voor onderhoud of investeringen. Bovendien kunnen incidentele middelen niet worden ingezet voor structurele taken. Eenvoudiger gezegd: middelen die overblijven omdat de bouw van een school wordt uitgesteld kunnen niet worden ingezet om een structureel tekort op de jeugdzorg op te lossen. Daarnaast moet genoemde school nog steeds worden gebouwd, alleen op een later moment.

Belasting dan maar verhogen?

Wij mogen niet zomaar alle belastingen en heffingen verhogen om meer binnen te halen dan de kosten die wij moeten dekken, zoals de afvalstoffenheffing of de kosten voor een paspoort. Alleen de hondenbelasting, toeristenbelasting en de ozb (onroerendezaakbelasting) mogen omhoog. Dat gebeurt nu ook. Wij leggen al gedwongen de rekening neer bij inwoners omdat er geen andere mogelijkheden zijn en de gemeentebegroting altijd sluitend moet zijn. Maar met die extra inkomsten redden we het bij lange na niet.

Hoe erg is het in onze regio?

Veel van onze gemeenten hebben de afgelopen jaren al meerdere malen bezuinigingen doorgevoerd. De vraag is al jaren niet meer óf we moeten bezuinigen, maar hóe we dat doen. Wij hebben tegelijkertijd wel een wettelijke zorgplicht, waardoor wij zorgvragen niet kunnen weigeren. Maar met een tekort zijn wij gedwongen alleen het hoogstnoodzakelijke te doen.

Het 'ravijnjaar' 2026 gaat er voor ons dus flink inhakken. Het lijkt misschien alsof de situatie na 2026 verbetert, maar dat is omdat het gemeentefonds elk jaar groeit om de groei van de bevolking en de gestegen lonen en prijzen op te kunnen vangen. De korting vanaf 2026 werkt echter structureel door. Jaar op jaar zullen wij geconfronteerd blijven met dit tekort. Dit belemmert ons om plannen te maken voor de toekomst en investeringen te doen die hard nodig zijn.

Onze boodschap is duidelijk en simpel: het water staat de Utrechtse gemeenten aan de lippen. Graag roepen wij de Tweede Kamer op om in te grijpen!

Met vriendelijke groet,

De bestuurders verantwoordelijk voor Financiën van Utrechtse gemeenten

De gedeputeerde voor Financiën van de Provincie Utrecht

Provincie Utrecht – gedeputeerde Has Bakker

Amersfoort – wethouder Jan Willem Stegeman

Baarn – wethouder Hugo Prakke

De Bilt – wethouder Dolf Smolenaers

Bunnik – wethouder Hilde de Groot

Eemnes – burgemeester Roland van Benthem

Houten – wethouder Daan Vermeulen

IJsselstein – wethouder Mark Foekema

Leusden – wethouder Frank de Wit

Lopik – wethouder Gerrit Spelt

Montfoort – wethouder Wim van Wikselaar

Nieuwegein – wethouder Ellie Eggengoor

Oudewater – wethouder Bas Lont

Renswoude – wethouder Henk van der Schoor

De Ronde Venen – wethouder Anja Vijselaar

Stichtse Vecht – wethouder Hans van den Akker

Utrecht – wethouder Susanne Schilderman

Utrechtse Heuvelrug – wethouder Rob Jorg

Veenendaal – wethouder Marco Verloop

Vijfheerenlanden – wethouder Ton van Maanen

Wijk bij Duurstede – wethouder Hans Buijtelaar

Woerden – wethouder Jelmer Vierstra

Woudenberg – wethouder Henk-Jan Molenaar

Zeist – wethouder Walter van Dijk